

מבט על, גיליון 646, 22 בדצמבר 2014

סחיטה קיברנטית - צפון קוריאה נגד ארצות הברית

גבי סיבוני ודודי סימן טוב

הודעתה של חברת סוני, כי ביטלה את השקתו המתוכננת של סרט שהפיקה, "ריאיון, סוף", באה בעקבות סדרת אירועים, ששיאם היה ביטול הקרנתו של הסרט ברשתות בתי קולנוע גדולות בארצות הברית. הודעתה של החברה הביאה לידי סיום אירוע קיברנטי, ששילב לוחמת סייבר עם לוחמה פסיכולוגית, אשר איים לגלוש גם לתחום הטרור הפיזי. אירוע זה התרחש בעולם המדיניות, בעולם התרבות, ובזירה המשותפת לשני עולמות אלה – התרבות הפוליטית. משמעותה של התקיפה חורגת מההקשר של העימות בין צפון קוריאה לחברת סוני ולארצות הברית וגולשת גם מעבר לתחום הכלכלי – לסוני נגרם נזק כספי אדיר בנוסף על ההפסדים הישירים, כתוצאה מעיכוב הפצתו של הסרט. מדובר בפגיעה בערך יסוד של המערב בכלל וארצות הברית בפרט – חופש הדיבור.

מטרתה של התקיפה, המיוחסת לצפון קוריאה, הייתה להרתיע את חברת סוני מפני הפצת הסרט, אשר נתפס בצפון קוריאה – ולא בכדי – כלועג לשליט המדינה. הסרט "ריאיון, סוף" מציג באור סרקסטי את המשטר הצפון קוריאני ואת העומד בראשו, קים ג'ונג און. תחילה הגיבה צפון קוריאה לידיעות בדבר תכניו של הסרט בדרכים דיפלומטיות וביקשה למנוע את הפצתו ואת הקרנתו. בהמשך הודיעה, כי מבחינתה, העלאת הסרט לאקרנים מהווה הכרזת מלחמה וכי לא תבליג על כך. בעקבות הלחצים ביצעה חברת סוני שינויים בתסריט, שאמורים היו "לרכך" את סיפור המעשה. אולם, צפון קוריאה לא התרצתה. לקראת יציאתו של הסרט לאקרנים, החל גל תקיפות סייבר על סוני. שיאו של הגל היה פרסום פרטייהם האישיים של העובדים בחברה (משכורות, מספרי ביטוח לאומי, תכתובות מייל); תקיפה של השרתים ושל מחשבי החברה, שהביאה להפסקת העבודה בה למשך שבוע; פרסום באינטרנט של תסריטים ושל גרסאות של סרטים חדשים, שהופקו בחברה, לפני שאלו הופצו לבתי הקולנוע.

התקיפה התבצעה, ככל הנראה, על ידי חבורת האקרים המכנים את עצמם "שומרי השלום" ומזוהים עם השלטון. למרות שצפון קוריאה היא מדינה מבודדת ובעלת נגישות מועטה לאינטרנט, פותחו בה יכולות משמעותיות לפעולה במרחב זה. התקיפה נגד חברת סוני מאששת הערכה בדבר היכולות המתקדמות שברשותה, אשר באו לידי ביטוי בתקיפות קיברנטיות, שנרשמו בדרום קוריאה, למשל.

חוסר האונים מול האירוע מאפיין את כלל המערכות בארצות הברית ובמערב בכלל ומעיד על יכולתן המוגבלת של הדמוקרטיות המערביות להדוף תקיפות מסוג זה. תקיפה של חברות ותאגידים פרטיים לצרכי ריגול תעשייתי ומדיני הינה תופעה נפוצה. התקיפות מתבצעות על ידי גורמים מדינתיים, ארגוני האקרים, הנתמכים ומוכוונים על ידי מדינות, וכן ארגוני פשע. ואולם, אפשר שההתרחשות סביב סרטה של חברת סוני מצביעה על התפתחותה של מגמה מאיימת במיוחד. זאת, על יסוד מאפייניה שהיה בהם מן החידוש: שימוש בסייבר לצד איום בפגיעה פיזית וכן אי-ברירה מהודאה באחריות מדינתית לתקיפה ולאיומים.

אירוע הסייבר הנדון שילב לחצים על חברה פרטית ואיומים עליה בזירה הקיברנטית, לצד איום בפגיעה פיזית באזרחים. על מנת להעצים את אפקט ההרתעה, האיומים לפגוע במפצי הסרט ובקהל הצופים הועברו תחת הכותרת "זכרו את ה-11 בספטמבר". הועלו רעיונות לאבטח את בתי הקולנוע, שיקרינו אולי את הסרט בעתיד, מפני טרור פיסי אך לא ידוע כיצד תפעל חברת סוני בעניין והאם בידי צפון קוריאה "תחמושת קיברנטית" נוספת. עומדת בעינה השאלה האם צפון קוריאה הייתה מנסה לממש את איומיה בפגיעה פיזית, אם חברת סוני לא הייתה נסוגה מתוכניתה להשיק

את הסרט. לשם כך נדרשות יכולות מבצעיות מורכבות. כך או כך, בשלב זה של העימות, רשמה לעצמה צפון קוריאה הישג תודעתי-פסיכולוגי מובהק.

יתר על כן, משום שאיתורם של תוקפים במרחב הסייבר הינה משימה לא-פשוטה לביצוע, ההערכה לגבי זהותם נשארת ברוב רובם של המקרים בגדר השערה בלבד. (עד כה, תקיפות מדינתיות בסקטור הפרטי, שמטרתן הייתה גניבת מידע וריגול עסקי, יוחסו בעיקר לסין). במובן זה הייתה התקיפה נגד סוני אירוע חריג: המשטר בצפון קוריאה לא הכחיש, בתחילה, אחריות לתקיפה ורמזים למעורבותו אף נשמעו בתקשורת הצפון קוריאנית. ההסבר לכך הוא, כנראה, שאיפתה של צפון קוריאה ליצור משוואת הרתעה גלויה נגד ניסיונות עתידיים אפשריים להכפיש את שמה ואת השליט בה. בהקשר זה יש להדגיש את חולשתן היחסית של דמוקרטריות מערביות בשדה המערכה הקיברנטית. הנשיא אובמה התבטא בנושא – אם כי באיחור מה – וקבל על כי הנהלת סוני לא התייעצה עמו אשר להחלטתה. הוא מסר, כי ארצות הברית לא תסכין לפגיעה בחופש הדיבור והבטיח שתבחר את המועד ואת אופן התגובה לאירוע זה. המשטר הצפון קוריאני אינו חושש, כך נראה, מתגובה קיברנטית (וכל שכן פיזית) מצד ארצות הברית.

מדינות וארגונים, שיכול להיות להם עניין להגביל את חופש הדיבור והפעולה של מדינות וארגונים אחרים, צופים במתרחש ועלולים לעשות שימוש בלקחיה של 'פרשת סוני'. המקרה המדובר התמקד בתעשיית הקולנוע, אך ניתן להניח שמגזרים אחרים, כמו אלה העסקיים-אזרחיים, חשופים לפגיעה דומה שהרי הם אינם בראש סדר העדיפות של ההגנה המדינתית.

אחת המסקנות העגומות העולות מהעימות בין צפון קוריאה לחברת סוני, היא, כי מסתמנת מגמה של ניצול יכולות קיברנטיות לשם סחיטה פוליטית. משמעויותיה עלולות לגלוש אל מעבר לגבולותיו של חופש הביטוי. כפי שהמחישה התפתחותו של האירוע המדובר, דינן של תקיפות מסוג זה לחרוג מהזירה העסקית ולערב גם דרגים פוליטיים וממשלות. במילים אחרות, האירוע ביטא את התממשותו של איום שנחזה זה מכבר – היות השדה הקיברנטי זירת מאבק, הנוספת על אלה המוכרות, בין מדינות.